

Në bazë të nenit 35, paragrafi 1.1 të Ligjit nr 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr.77 / 16 gusht 2010) dhe nenit 114 të Ligjit nr. 04/L-093 për bankat, institucionet mikrofinanciare dhe institucionet financiare jobankare (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr.11 / 11 maj 2012), Bordi i Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës në mbledhjen e mbajtur më 29 gusht 2013 miratoi si në vijim:

RREGULLORE PËR MENAXHIMIN E RREZIKUT KREDITOR PËR INSTITUCIONET MIKROFINANCIARE

KAPITULLI I DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1 Qëllimi dhe fushëveprimi

1. Qëllimi i kësaj rregulloreje është vendosja dhe zbatimi i detyrueshëm i standardeve minimale dhe kërkesave për menaxhimin e rrezikut kreditor në institucionet mikrofinanciare (në vijim: IMF), duke përfshirë vendosjen e standardeve minimale për vlerësimin e rrezikut kreditor dhe sistemin e klasifikimit për të gjitha ekspozimet kreditore, si dhe minimumin e kërkesave për provizionim.

2. Kjo rregullore aplikohet për të gjitha IMF-të, si dhe degët e IMF-ve të huaja të regjistruara nga BQK-ja për të operuar në Republikën e Kosovës.

Neni 2 Përkufizimet

1. Të gjitha termat e përdorura në këtë rregullore kanë të njëjtin kuptim me përkufizimet në vijim për qëllimin e kësaj rregulloreje:

- a. *Degë e IMF-së së huaj apo degë e një institucioni tjetër financiar të huaj* (në vijim degë e IMF-së së huaj) - do të thotë person juridik, i cili ka selinë e vet kryesore dhe është i licencuar për të ushtruar veprimtari mikro-financiare, në një juridiksion tjetër përveç Republikës së Kosovës;

- b. *Kreditë me vonesa* janë përcaktuar si kredi të klasifikuara në kategoritë e klasifikimit të kredive si: vrojtuese, nën-standard, të dyshimta dhe humbje.
- c. *Kreditë e klasifikuara* janë përcaktuar si kredi të klasifikuara në kategoritë e klasifikimit të kredive si: nën-standard, të dyshimta dhe humbje.
- d. *Kreditë joperformuese* janë përcaktuar si kredi të klasifikuara në kategoritë e klasifikimit të kredive si: të dyshimta dhe humbje.
- e. *Kreditë e riprogramuara* janë ato kredi që janë ristrukturuar dhe janë rinegociuar ndërmjet IMF-së dhe huamarrësve, për shkak të përkeqësimit të gjendjes financiare të huamarrësit ose të paaftësisë (pamundësisë) së huamarrësit, për të përmbushur planin origjinal të pagesës.
- f. *Interesi në vonesë* është përcaktuar si interes i cili nuk është paguar para se kredia të riprogramohet, duke përfshirë interesin e rregullt në vonesë, interesin ndëshkues dhe interesat tjera të lidhura me kredinë.
- g. *Vlera e drejtë e tregut* është çmimi me të cilin një pasuri mund të shitet në tregun e hapur, të lirë, me vullnet të lirë të blerësit dhe shitësit dhe pa presion të ushtruar në asnjërin prej tyre.
- h. *Performancë e qëndrueshme* është definuar si të paktën katër pagesa me radhë, të kryegjësë dhe të interesit, sipas planit të pagesës.
- i. Klasifikime të ndara- nënkupton që një pjesë e ekspozimit të klientit është e mbrojtur në mënyrë më adekuate ose më mirë se pjesët e tjera të ekspozimit.
- j. *Drejtor* – çdo person i emëruar nga aksionarët / themeluesit për të shërbyer si anëtar i Bordit të Drejtorëve të IMF-së dhe i aprovuar paraprakisht nga BQK-ja.
- k. *Menaxher i lartë* - kryeshefi ekzekutiv, zyrtari kryesor për financa, zyrtari kryesor i operacioneve, zyrtari kryesor për risk dhe çdo person, përveç drejtorit, i cili (i) i raporton drejtpërsëdrejti Bordit ose merr pjesë ose ka autoritet për të marrë pjesë në funksionet kryesore politikëbërëse të IMF-së, pavarësisht nëse ai person ka titull zyrtar apo merr kompensim për veprimet e tilla, dhe (ii) është caktuar si menaxher i lartë nga BQK-ja. Në rastin kur një IMF e huaj regjistrohet për të operuar me një ose më shumë degë në Kosovë, menaxheri i degës kryesore në Kosovë do të konsiderohet të jetë anëtar i menaxhmentit të lartë;
- l. *Person i ndërlidhur me IMF-në* – çdo person që ka së paku njërin nga marrëdhëniet e mëposhtme me IMF-në:

- i. çdo menaxher i lartë ose drejtor i IMF-së dhe çdo aksionar kryesor ose themelues i IMF-së;
- ii. çdo person që është i afërt me menaxherin e lartë ose drejtorin apo me aksionarin kryesor ose themeluesin e IMF-së që lidhen me martesë ose afërsi të gjakut deri në shkallë të dytë;
- iii. çdo person juridik në të cilin menaxheri i lartë ose drejtori apo aksionari kryesor ose themeluesi i IMF-së është po ashtu aksionar kryesor ose themelues;
- iv. çdo person që ka interes të konsiderueshëm në personin juridik ku IMF-ja ka interes të konsiderueshëm;

KAPITULLI II

KËRKESA TË PËRGJIRHSHME PËR MENAXHIMIN E RREZIKUT KREDITOR

Neni 3

Sistemi i menaxhimit të rrezikut kreditor

1. IMF-të duhet të kenë një sistem për menaxhimin e rrezikut kreditor, të përshtatshëm për natyrën, vëllimin dhe kompleksitetin e aktiviteteve të tyre.
2. Sistemi i menaxhimit të rrezikut kreditor në IMF duhet të përfshijë strategjinë politikat, procedurat, rregullat dhe strukturën të cilat përdoren për të menaxhuar rrezikut kreditor.
3. Sistemi i menaxhimit të rrezikut kreditor duhet që në mënyrë të vazhdueshme dhe me kohë të bëjë vlerësimin e kualitetit të kredive dhe mjeteve tjera, duke përfshirë edhe përcaktimin e adekuatshmërisë së rezervave për humbjet që lidhen me këtë rrezik.

Neni 4

Strategjia dhe politikat

1. IMF-të duhet të zhvillojnë strategji dhe politika për të menaxhuar rrezikun kreditor. Strategjia dhe politikat e rrezikut kreditor duhet të komunikohen në mënyrë efektive në tërë institucionin. I gjithë personeli përkatës duhet qartë të kuptojnë qasjen e institucionit për dhënien dhe menaxhimin e kredive dhe duhet të mbahen përgjegjës për pajtueshmëri me politikat dhe procedurat e përcaktuara.
2. Qëllimi i parë i strategjisë së rrezikut kreditor është të përcaktojë nivelin e rrezikut që IMF-të e konsiderojnë të përshtatshëm, e ndaj të cilit mund të ekspozohet. Pasi ai të jetë vendosur, IMF-të mund të zhvillojnë një plan për të optimizuar kthimin duke e mbajtur rrezikun kreditor brenda kufijve të paracaktuar. Strategjia e rrezikut kreditor do të përbëhet në minimum nga:

- a. Deklarata e gatishmërisë së IMF-ve për të dhënë kredi bazuar në segmente të ndryshme të huamarrësve dhe të produkteve, të tipit të ekspozimit (tregtare, të prodhimit, të konsumit, pasurive të patundshme, etj.), sektori ekonomik, vendndodhjes gjeografike, valutës, afatit të maturimit dhe profitabilitetit të parashikuar;
 - b. Identifikimi i tregjeve të synuara dhe karakteristikat e përgjithshme që IMF-të duan t'i arrijnë në portofolin e tyre kreditor, duke përfshirë nivelet e diversitetit dhe tolerancën e përqendrimit;
 - c. Njohja me objektivat e kualitetit të kredive, fitimeve dhe rritjen;
 - d. Të sigurojë vazhdimësi në qasje, e që duhet të marrë parasysh aspektet ciklike të ekonomisë dhe lëvizjeve, që rezultojnë në përbërjen dhe kualitetin e portofolit të kredive.
3. Strategjia e rrezikut kreditor duhet të rishikohet në baza të rregullta, të paktën një herë në vit.
4. Politikat për menaxhimin e rrezikut kreditor duhet të rishikohen në baza të rregullta, të paktën një herë në vit dhe së paku duhet të përfshijnë këto elemente:
- a. Misionin;
 - b. Përcaktimin e llojeve të pranueshme dhe të papranueshme të ekspozimeve kreditore;
 - c. Kombinimin e portofolit të dëshiruar;
 - d. Shpërndarjen e portofolit sipas afatit të maturimit të kredive;
 - e. Ndarjen (segmentimin) e definuar të tregut;
 - f. Kushtet e huadhënies: çmimi, afati i kthimit dhe raporti mes pjesës që financohet nga IMF dhe pjesës së vetë-financimit nga aplikuesi,
 - g. Informatat financiare të kërkuara;
 - h. Përkufizimin e një huamarrësi të kualifikuar për kredi;
 - i. Kolateralin e pranueshëm dhe margjinat;
 - j. Autoritetet e huadhënies dhe procesin e aprovimit;
 - k. Limitet për zyrtarë kreditorë lidhur me portofolin e tyre kreditor;
 - l. Ekspozimet e personave të ndërlidhur
 - m. Procedurat e aplikimit dhe të shqyrtimit të kredive;
 - n. Udhëzimet procedurale dhe të kontabilitetit për kreditë joperformuese, kreditë në procesin e mbledhjes, kreditë e shlyera nga bilanci dhe kreditë e mbledhura pas shlyerjes
 - o. Udhëzimet për riprogramim të kredive;
 - p. Raportet e brendshme lidhur me menaxhimin e rrezikut kreditor;
 - q. Organizimin e funksionit të huadhënies.

Neni 5

Struktura organizative për menaxhimin e rrezikut kreditor

1. IMF-të duhet të krijojnë një strukturë të përshtatshme organizative për menaxhimin e rrezikut kreditor, duke përcaktuar qartë kompetencat dhe përgjegjësitë e Bordit të Drejtorëve dhe të menaxhmentit.

2. IMF-të duhet të sigurojnë që funksionet e dhënies së kredive nga pikëpamja organizative dhe operative të jenë të ndara në mënyrë të qartë, nga funksionet mbështetëse operationale dhe të kontrollit të rrezikut kreditor, duke përfshirë mbrojtjen nga ndikimet e mundshme nga nivelet e larta të menaxhmentit.

3. IMF-të duhet të sigurojnë strukturat e nevojshme për vlerësimin, matjen dhe kontrollin e përqendrimit të rrezikut kreditor sipas sektorëve, sipas shpërndarjes gjeografike, sipas valutës, llojit të kredisë, etj.

4. Bordi i Drejtorëve të IMF-ve, është përgjegjës që të:

- a. Miratojë strategjinë e rrezikut kreditor;
- b. Miratojë politikën për menaxhimin e rrezikut kreditor dhe të monitoroj zbatimin e saj;
- c. Rishikojë përshtatshmërinë e politikave dhe procedurave të aprovuara, të paktën në baza vjetore;
- d. të rishikojë raportet e rrezikut kreditor
 - i. Të paktën çdo gjashtë muaj, Bordi i Drejtorëve duhet të informohet mbi ekspozimet e rrezikut kreditor të IMF-së dhe duhet të rishikojë, në minimum;
 - Shumën e ekspozimeve të ndërmarra në aktivitetet e kredive, të ndara sipas kategorive (llojin e ekspozimit, produkteve dhe kategorinë e klasifikimit);
 - Ekspozimet e mëdha kreditore;
 - Listën e kredive me vonesa e cila identifikon problemet dhe humbjet e mundshme të IMF-së për çdo kredi të rëndësishme;
 - Statusin e kredive të riprogramuara;
 - Kreditë me rritje shumë të lartë dhe të shpejtë;
 - ii. Në baza vjetore, Bordit të Drejtorëve duhet t'i dorëzohet një raport që përmban një listë të të gjitha produkteve kreditore. Raporti duhet të përmbajë, në minimum, tregjet e synuara të produkteve kreditore, performancën e tyre dhe kualitetin e kredive.
- e. Definojë përjashtimet e mundshme prej limiteve të përcaktuara dhe të caktojë përgjegjësinë për të vendosur në zbatimin e përjashtimeve të tilla;
- f. Monitorojë efikasitetin e kontrolleve të brendshme, si pjesë përbërëse e sistemit të menaxhimit të rrezikut kreditor.

5. Komiteti i menaxhimit të rrezikut duhet të:

- a. Monitorojë politikën e menaxhimit të rrezikut kreditor dhe të japë propozime për rishikimin e vazhdueshëm të saj;

- b. Vlerësojë sistemin e menaxhimit të rrezikut kreditor ;
- c. Analizojë raportet mbi ekspozimet e IMF-së ndaj rrezikut kreditor dhe të monitorojë menaxhimin e këtij rreziku;
- d. Përcaktojë dhe rishikojë rregullisht treguesit e brendshëm kreditor dhe limitet e ekspozimeve ndaj rrezikut kreditor;
- e. Bëjë përshkrim të qartë të linjave të autoritetit dhe përgjegjësisë për menaxhimin e rrezikut kreditor.

6. Menaxhmenti i IMF-së duhet të:

- a. Aprovojë dhe monitorojë zbatimin e procedurave të menaxhimit të rrezikut kreditor;
- b. Krijojë një ambient për përcjelljen e politikës së menaxhimit të rrezikut kreditor;
- c. Krijojë një sistem adekuat të raportimit te Bordi i Drejtorëve dhe komiteti i menaxhimit të rrezikut për çdo mos pajtueshmëri me limitet e ekspozimeve ndaj rrezikut kreditor;
- d. krijojë kanale të duhura të komunikimit për të siguruar se politikat për menaxhimin e rrezikut kreditor dhe tolerancat e rrezikut kreditor janë komunikuar qartë dhe respektohen nga nivelet e përshtatshme të institucionit;
- e. sigurojë procedura operationale adekuate dhe efektive, kontrole të brendshme dhe sisteme për identifikimin, matjen, monitorimin dhe kontrollin e rrezikut kreditor për të zbatuar politikat e menaxhimit të rrezikut kreditor të aprovuara nga Bordi i Drejtorëve;
- f. sigurojë proces gjithëpërfshirës të raportimit të rrezikut kreditor;
- g. krijojë një sistem informativ efektiv të menaxhmentit për të siguruar raportim të saktë, me kohë, dhe informativ mbi ekspozimet e rrezikut kreditor;
- h. sigurojë burime të mjaftueshme dhe personel kompetent për të menaxhuar dhe kontrolluar operacionet e përditshme dhe në mënyrë efektive funksionet e menaxhimit të rrezikut kreditor;
- i. kryejë në mënyrë periodike një vlerësim të pavarur të funksionit të lejimit të kredive të IMF-së.

KAPITULLI III

VLERËSIMI I KREDIVE, KLASIFIKIMI DHE KRIJIMI I REZERVËS PËR HUMBJET NGA KREDITË

Neni 6 Klasifikimi i kredive

1. Bordi i Drejtorëve është përgjegjës për miratimin e një politike të detajuar mbi klasifikimin dhe provizionimin e kredive.
2. IMF-të duhet të rishikojnë të gjitha ekspozimet e rrezikut kreditor të paktën në bazë tremujore, përdërisa klasifikimi dhe raportimi i kredive duhet të bëhet në baza mujore. Ekspozimet kreditore që vlerësohen individualisht, në shumë mbi 10,000 Euro kërkohet të rishikohen së paku në baza tremujore (periudha raportimit). Rishikimi së paku duhet të përfshijë: gjendjen në Regjistrin e Kredive të Kosovës (RKK), ditët në vonesë dhe faktorë tjerë që mund të ndikojnë në performancën financiare të huamarrësit. Gjithashtu, kërkohet nga IMF-të që ekspozimet kreditore nën 10,000 Euro të rishikohen së paku në baza vjetore. Ekspozimet kreditore që vlerësohen individualisht, në shumë mbi 10,000 Euro kërkohet të monitorohen së paku në baza gjashtëmujore (periudha e raportimit).
3. Klasifikimi i ekspozimeve kreditore duhet të bëhet sipas udhëzimeve në vijim:
 - a. **Kreditë Standarde** përshijnë të gjitha ekspozimet e rrezikut kreditor, që bartin një rrezik normal. Informacionet në dispozicion në lidhje me ekspozimet kreditore, performanca e llogarisë së klientit dhe të dhënat financiare, të gjithë tregojnë se pagesa e ekspozimit është mjaft e sigurt dhe pa vështirësi, (ose detyrimi është i siguruar plotësisht me kolateral të pranueshëm, siç definohet në nenet 19 të kësaj rregulloreje). Kredia është pa vonesa, apo vonesat janë më pak se 30 ditë nga data e kthimit ose maturimit të kredisë.
 - b. **Kreditë Vrojtuese**. Ky klasifikim duhet të përdoret për të identifikuar dhe monitoruar ekspozimet, të cilat përmbajnë dobësi apo dobësi të mundshme, që në kohën e rishikimit, nuk e rrezikojnë kthimin e kredisë ose pasqyrojnë një potencial për ndonjë humbje, por në qoftë se nuk trajtohen apo përmirësohen, mund të rezultojnë në përkeqësim të kredisë për një klasifikim nënstandard apo më ashpër. Në mungesë të ndonjë dëshmie të dokumentuar për të kundërtën, IMF-të duhet të klasifikojnë si "vrojtuese" ato ekspozime që janë vonuar nga 31-60 ditë. Kjo kategori e klasifikimit ka për qëllim që t'iu mundësojë IMF-ve, për të identifikuar dhe trajtuar marrëdhëniet potencialisht të dobëta në një fazë të hershme. Ky klasifikim mund të përdoret gjithashtu për kreditë apo grupet e kredive që janë të strukturuar dobët, si rezultat i analizave të pamjaftueshme apo të njohurive teknike nga ana e nëpunësve kreditor. Kjo kategori nuk duhet të përdoret për ekspozimet, që kanë dobësi në dokumentacion e që nuk ndikojnë negativisht në potencialin e pagesës (shlyerjes) së ekspozimit.
 - c. **Kreditë Nënstandarde** përfshijnë ekspozimet të cilat bazuar mbi një rishikim të të gjithë faktorëve shoqërues të kredisë, i kanë të definuara qartë dobësitë e kredisë që rrezikojnë kthimin e kredisë në rrjedhën normale. Një kredi nënstandarde është ajo kredi që, nga një analizë e të dhënave financiare dhe faktorëve të tjerë, nuk është e mbrojtur aktualisht nga vlera e shëndoshë

dhe kapaciteti i pagesës së huamarrësit ose garantuesit ose vlera e kolateralit nëse ka. Kërkesa për pagesën e kredisë nga një garantues i përgjegjshëm dhe i aftë për të paguar që do të përfshijë negociata të zgjatura para mbylljes së kredisë do të kërkojë një klasifikim nënstandard. Nevoja për kërkesë të kolateralit si mjet për të përmbushur detyrimin gjithashtu do të jetë bazë për një klasifikim nënstandard. Në mungesë të ndonjë dëshmie të dokumentuar për të kundërtën, një ekspozim duhet të klasifikohet të paktën nënstandard në qoftë se ndonjë nga kriteret e mëposhtme aplikohen:

- (a) Klienti i cili është vonuar në pagesën e kësteve të kredisë sipas kontratës (duke përfshirë interesin) prej 61-90 ditë.
- (b) Nëse kredia apo ekspozimet tjera kreditore nuk janë paguar prej 61-90 ditë nga data e skadimit të tyre.

d. Kreditë e Dyshimta përfshijnë ekspozimet të cilat bazuar mbi një rishikim të të gjithë faktorëve shoqërues të kredisë, përmbajnë të gjitha dobësitë që janë të natyrshme në një kredi nënstandarde, por të cilët evidentojnë se ekziston gjasë e madhe se një pjesë e rëndësishme e shumës së kryegjësë nuk do të paguhet. Ka mundësi të humbjes, por shumica e saktë nuk mund të jetë e përcaktuar qartë në kohën e rishikimit ose varet nga ndodhja e një veprimi ose ngjarje në të ardhmen. Megjithatë, mundësia e humbjes këtu është jashtëzakonisht e lartë, për shkak të faktorëve të rëndësishëm të pazgjidhur, në mënyrë specifike të arsyeshëm, të cilat mund të pritet të ndikojnë në të mirë dhe në forcimin e pasurisë, klasifikimi i tij si një humbje shtyhet deri sa të përcaktohet statusi më i saktë i tij. Shembuj të tillë të faktorëve të pazgjidhur përfshijnë por nuk kufizohen vetëm në bashkimet, blerjet, ristrukturimet kapitale, ofrimi i kolateralit të ri ose plane reale të rifinancimit. Garantuesit të cilët nuk bashkëpunojnë ose ata që janë në gjendje të dobët financiare nuk duhet të konsiderohen të aftë për të mbështetur pagesën e kredisë. Mbështetja në kolateralin në dispozicion i cili nuk është i mjaftueshëm për të mbuluar shumën e borxhit mund të justifikojë një klasifikim të dyshimtë.

Në mungesë të ndonjë dëshmie të dokumentuar për të kundërtën, një ekspozim duhet të klasifikohet të paktën i dyshimtë nëse ndonjë nga kriteret e mëposhtme aplikohen:

- (a) Klienti i cili është vonuar në pagesën e çfarëdo kësti të kredisë sipas kontratës (duke përfshirë interesin) në afat kohor prej 91-180 ditë.
- (b) Ka dobësi në gjendjen financiare të klientit që kanë shkaktuar humbje.
- (c) Nëse kredia apo ekspozimet tjera kreditore nuk janë paguar në afat kohor prej 91-180 ditë nga data e skadimit të tyre.

e. Kreditë Humbje përfshijnë ekspozimet të cilat, bazuar mbi një rishikim të të gjithë faktorëve shoqërues të kredisë, kanë vlerë të vogël apo do të kërkojnë një periudhë të gjatë për të realizuar ndonjë vlerë. Një ekspozim duhet të klasifikohet humbje në qoftë se ndonjë nga kriteret e mëposhtme aplikohet

- (a) Klienti i cili është vonuar në pagesën e çfarëdo kësti të kredisë sipas kontratës (duke përfshirë interesin) më shumë se 180 ditë.
- (b) Nëse kredia apo ekspozimet tjera kreditore nuk janë paguar më shumë se 180 ditë nga data e skadimit të tyre.

Neni 7

Ri-programimi i ekspozimeve kreditore

1. IMF-të duhet të bëjnë riprogramimin e ekspozimeve kreditore vetëm nëse ekziston bindja e bazuar se riprogramimi do të rezultojë në përmirësimin e faktorëve kreditor. IMF-të duhet të ndalojnë riprogramimin e ekspozimeve me vonesa vetëm për të shmangur kërkesat për klasifikim dhe provizionim. BQK-ja e konsideron një praktikë të tillë si mashtruese dhe ndëshkuese. Nëse ndonjë praktikë e tillë evidentohet nga BQK-ja, ajo do të rezultojë me një vlerësim më pak se të kënaqshëm për menaxhmentin e atij institucioni.
2. Menaxhmenti i IMF-së duhet të dokumentojë në dosjen kreditore të çdo personi, që ka një ekspozim ndaj IMF-së, bazat për riprogramimin e ekspozimit kreditor dhe duhet të përgatitë një listë të ekspozimeve të riprogramuara për rishikim periodik nga Bordi i Drejtorëve ose komiteti kreditor. BQK-ja gjatë ekzaminimeve të IMF-ve në vend, gjithashtu do të rishikojë listat e riprogramimeve dhe dosjet përkatëse të tyre në mënyrë, që të vlerësojë praktikën dhe politikën e riprogramimit të IMF-ve.
3. IMF-të janë të ndaluara nga kapitalizimi i interesit në vonesë në shumën e kryegjësë së çdo ekspozimi kreditor ose krijimin e një ekspozimi shtesë ndaj një personi apo një interesi të ndërlidhur të atij personi në mënyrë që të paguajë interesin në vonesë. Prandaj me rastin e riprogramimit të një ekspozimi kreditor IMF-së i lejohet të trajtojë interesin në vonesë, me anë të përpilimit të një plan pagese pa kamatë, e cila përfshin një periudhë të arsyeshme
4. Ekspozimet e riprogramuara duhet të (bëhen) shënohen me plan pagese, duke përfshirë kryegjënë dhe interesin. Plani i pagesave duhet t'i përshtatet natyrës së biznesit të huamarrësit.
5. Ekspozimet kreditore të riprogramuara duhet të klasifikohen të paktën në kategorinë nënstandard dhe duhet të vazhdojnë të klasifikohen në kategorinë e njëjtë deri sa të evidentohet një performancë e qëndrueshme. Pas përfundimit të çdo periudhe të performancës së qëndrueshme, IMF-ja mund të klasifikojë ekspozimet kreditore të riprogramuara për një kategori më mirë.

Neni 8

Trajtimi i kredive të shumta për një huamarrës të vetëm ose grupi i huamarrësve të ndërlidhur

1. Çdo lejim i kredisë për një huamarrës ose grup të huamarrësve duhet që në mënyrë të ndarë të vlerësohet dhe klasifikohet në bazë të meritave dhe faktorëve të lidhur me ekspozimin e caktuar.

Megjithatë, problemet me një ekspozim shpesh janë tregues se problemet mund të shtrihen edhe në marrëdhënien me ekspozimet tjera. Prandaj, BQK-ja kërkon që të gjitha ekspozimet kreditore ndaj një huamarrësi duhet të klasifikohen në kategorinë e njëjtë, me përjashtim të ekspozimeve kreditore që plotësojnë kërkesat e "klasifikimit të ndarë". Gjithashtu kërkohet që IMF-të të kenë njohuri të plotë të marrëdhënieve të biznesit të huamarrësve të tyre dhe të kenë sistem adekuat të informimit të menaxhmentit me të cilin do të monitorojnë totalin e ekspozimeve të tyre.

2. Në rast kur një huamarrës ose grupi i huamarrësve të ndërlidhur, kanë ekspozime kreditore ndaj institucioneve të ndryshme financiare, ekspozimet kreditore të tyre nuk duhet të klasifikohen më mirë se një kategori nga klasifikimi më i dobët i tyre, me përjashtim të ekspozimeve kreditore që plotësojnë kriteret e klasifikimit "të ndarë". Kjo vlen vetëm për kreditë që vlerësohen në mënyrë individuale nga IMF. Kriteri i materialitetit, i cili duhet të aplikohet me rastin e klasifikimit më të mirë se një kategori nga klasifikimi më i keq të ekspozimit kreditor të huamarrësit vetëm në një institucion financiar është shuma mbi 5,000 Euro.

3. Me rastin e klasifikimit të ekspozimit kreditor të huamarrësit në një kategori më të mirë, duhet të merret parasysh performanca e qëndrueshme, ndërsa me rastin e klasifikimit të ekspozimit kreditor të huamarrësit në një kategori tjetër duhet të merret parasysh klasifikimi më i dobët në institucionin tjetër financiar. IMF-të duhet të dokumentojnë dhe të analizojnë të gjitha marrëdhëniet brenda portofolit të tyre dhe të abstenojnë nga kreditimi për përfitim të palës tjetër, për të anashkaluar limitet e kredive të kërkuara nga rregulloret apo kërkesat tjera të BQK-së, apo të fsheh përfituesit e fundit të fondeve të kredive. Dështimi për të dokumentuar siç duhet këto marrëdhënie konsiderohet si një praktikë jo e shëndoshë. Aksionarët, drejtorët dhe zyrtarët e IMF-ve që fshehin me dashje ose dështojnë të zbulojnë marrëdhënie të tilla do të jenë subjekt i masave ndëshkuese nga BQK-ja, duke përfshirë këtu edhe detyrimin për të kompensuar çfarëdo humbje që IMF-të kanë pësuar nga ekspozimet e tilla kreditore.

Neni 9 Klasifikimet e ndara

BQK-ja vlerëson se faktorët që lidhen me një ekspozim (vlera dhe likuiditeti i kolateralit, garanci të pjesshme, burime të ndryshme të pagesës, etj) mund të rezultojë në situata, ku një pjesë e ekspozimit është e mbrojtur në mënyrë adekuate ose më mirë e mbrojtur se pjesë tjera të ekspozimit. Në situata të tilla, ku faktorët kreditor janë të dokumentuar dhe sigurohen, IMF-të janë të lejuara për të ndarë klasifikimet dhe të bëjnë provizionimin përkatës në mënyrë që të paraqesin më saktë rrezikun aktual kreditor.

Neni 10 Klasifikimi i ekspozimeve të bankave korrespondente

1. Të gjitha ekspozimet ndaj bankave korrespondente duhet të mbështeten nga informatat adekuate financiare dhe informata tjera kreditore.
2. Klasifikimi duhet të bazohet në faktorë të njohur që zakonisht përdoren për të analizuar institucionet financiare.

3. Përveç kësaj, ekspozimet jashtë vendit duhet të vlerësohen në aspektin e rrezikut të vendit, rrezikut të këmbimit valutor dhe rrezikut të transferit.
4. Në rast të vonesës në pagesa të interesit apo të borxhit kryesor, në mungesë të ndonjë informacioni tjetër, duhet të përdoren të njëjtat kritere si për ekspozimet e tjera kreditore.

Neni 11

Klasifikimi i pasurive ku IMF-të kanë marrë titullin e pronësisë

1. Kohë pas kohe, një IMF mund të marrë në posedim ose të fitojë titullin e pronësisë për pasuritë, për borxhet e papaguara ndaj saj. Këto pasuri duhet të regjistrohen në vlerën e drejtë të tregut të pasurisë së përvetësuar, por jo më shumë se borxhi i papaguar, duke i zbritur shpenzimet e vlerësuara që kanë të bëjnë me shitjen e pasurisë dhe kredia e tillë duhet të largohet nga librat.
2. IMF-të duhet t'i shesin këto pasuri sa më shpejt të jetë e mundur, por në asnjë rast nuk mund ta mbajnë më shumë se tre vite në rastin e pronës së paluajtshme apo një vit me rastin e pronës së luajtshme, ashtu siç është specifikuar në Rregulloren për kufizimet në mbajtjen e pasurisë së paluajtshme dhe të luajtshme për IMF-të.
3. Pasuritë e tilla nga natyra e tyre, duhet të klasifikohen jo më mirë se nënstandard në kohën e përvetësimit, kur mundësia e shitjes me vlerën e vlerësuar zgjatet.

Neni 12

Klasifikimi i pasurive tjera

1. Llogaritë e përkohshme ose llogaritë pezull duhet të barazohen dhe të shlyhen në baza të rregullta.
2. IMF-të duhet t'i shlyejnë zërat që nuk pastrohen menjëherë pasi që mos arkëtimi i tyre të bëhet i dukshëm.
3. Në çdo rast, të gjitha mjetet e tilla duhet të shlyhen jo më vonë se 90 ditë nga data e fillimit.

Neni 13

Provizionet për sigurimin e humbjeve nga kreditë

1. Provizionet specifike

- a. Provizionet minimale duhet të krijohen në përputhje me paragrafin 3 të nenit 6 të kësaj rregullore.

- b. IMF-të duhet të ndajnë nivele më të larta të provizioneve, sesa minimumi i kërkuar me këtë rregullore nëse analizat e rrezikut kreditor të ndonjë ekspozimi të caktuar kërkojnë një nevojë të tillë.
- c. Provizionet duhet të bëhen ndaj vlerës neto të ekspozimit pas zbritjes së kolateralit të pranueshëm.
- d. Provizionet minimale për kreditë e klasifikuara janë si më poshtë:
 - Nënstandard 20%
 - Dyshimtë 50%
 - Humbje 100%

2. Provizionet e përgjithshme

- a. Përveç provizioneve specifike të kërkuara ndaj ekspozimeve të klasifikuara, IMF-të duhet të ndajnë provizione të përgjithshme për portofolin e mbetur, jo të klasifikuar ose segmenteve të portofolit. Ky provizion mund të jetë ndaj vlerave bruto apo vlerave “neto të kolateralit të pranueshëm”, por nëse aplikohet kjo e fundit, dokumentacioni për ekspozimet me kolateral të tillë duhet të mbahet në dosje për rishikim nga ekzaminerët e BQK-së.
- b. Provizionet e përgjithshme duhet të ndahen në bazë të përvojave historike të dokumentuara, të përshtatura për kushtet aktuale dhe të ardhme të tregut. IMF-të mund të përdorin njërin nga modele statistikore në vijim për të përcaktuar provizionet e përgjithshme: “modeli roll-rate”, “mesatarja e kredive të shlyera”, “analiza vintage”, “analiza e regresionit”, ose ndonjë model tjetër i njohur ndërkombëtarisht i cili duhet të aprovohet paraprakisht nga BQK-ja.
- c. Metodologjitë e IMF-ve për përcaktimin e provizioneve të përgjithshme do të rishikohen dhe aprovohen nga BQK-ja gjatë ekzaminimeve në vend. Metodologjitë e tilla dhe të dhënat e këtyre metodologjive duhet të rishikohen dhe rifreskohen së paku në baza vjetore.

Neni 14

Trajtimi i interesit të përlogaritur

1. Interesi i përlogaritur në zërat e bilancit të gjendjes së IMF-ve, do të njihet për periudhën përkatëse gjatë së cilës interesi është fituar, pa marrë parasysh kohën e pagesës së tij. Kurdo që një IMF klasifikon një ekspozim si joperformues, pra kur është në vonesë më shumë se 90 ditë (e cila zakonisht duhet të rezultojë në klasifikimin si i dyshimtë apo humbje), atëherë duhet të ndërpritet përlogaritja e interesit të atij ekspozimi në pasqyrën e të ardhurave. I gjithë interesi i

paarkëtuar, që ka qenë i përlllogaritur më parë dhe është njohur si e hyrë, duhet të largohet nga të hyrat.

2. IMF-të duhet të bëjnë këto korrigjime në baza mujore. Rregullat e mëposhtme kanë të bëjnë me trajtimin e interesit / të hyrave për ekspozimet joperformuese:

- a. IMF-të ndalohen të përlllogarisin apo kapitalizojnë interes në ekspozimet kreditore të klasifikuara si joperformuese. Interesi i pranuar nga këto ekspozime mund të njihet si e hyrë vetëm në bazë të parave të gatshme – d.m.th atëherë kur në të vërtetë i inkason. Procedura e përshkruar e kontabilitetit në kohën kur një ekspozim është kategorizuar si joperformues, është se i gjitha interesi i përlllogaritur por i papaguar për atë ekspozim gjatë periudhës aktuale të kontabilitetit duhet të largohet nga të hyrat. IMF-të mund të llogarisin interesin e papaguar për ekspozimet jo-performuese në zërat jashtëbilancore. Nëse IMF-të rishikojnë dhe klasifikojnë ekspozimet e tyre në baza të përshtatshme, shumat e tilla normalisht nuk duhet të kalojnë periudhën tremujore nga klasifikimi i ekspozimit si i Dyshimtë apo Humbje.
- b. Ekzaminerët BQK-së do të rishikojnë kontabilitetin dhe raportimin e këtij zëri gjatë ekzaminimeve në vend të IMF-ve. Dështimi i mëhershëm për të qenë në përputhje me kërkesat e përcaktuara mund të përbëjë një detyrim të mundshëm (kontingjent) për IMF-të. Prandaj, BQK-ja kërkon që rishikimi i portofolios kreditore, klasifikimi dhe provizionimi të bëhet me kohë dhe saktë.

Neni 15 Shlyerjet

IMF-të duhet të zhvillojnë politika, të cilat përshkruajnë bazat mbi të cilat ekspozimet kreditore të paarkëtuara njihen si humbje dhe shlyhen. Kur një kredi është klasifikuar si "Humbje", IMF-të duhet të ndajnë provizione për humbje nga kreditë dhe ta shlyejnë atë nga bilanci i gjendjes pasi që të jenë ndërmarrë veprime të arsyeshme të mbledhjes së kredisë, ashtu siç është e përcaktuar me politikat e IMF-ve.

Neni 16 Vendimet e BQK-së lidhur me klasifikimin

1. Klasifikimet e brendshme të ekspozimeve kreditore nga IMF-të, do të jenë subjekt i rishikimit dhe të riklasifikimit të mundshëm nga ana e BQK-së gjatë ekzaminimeve në vend. Dallimet në mes të klasifikimit të BQK-së me atë të IMF-ve do të diskutohen gjatë ekzaminimeve në vend, por pas diskutimeve të tilla, vendimi i klasifikimit të BQK-së do të jetë përfundimtar për të gjitha rastet. Prandaj, ekspozimet kreditore të cilat janë klasifikuara gjatë ekzaminimit të BQK-së, mund të klasifikohen për në një kategori më të mirë nga IMF-të, vetëm me rastin e plotësimit të kriterit të performancës së qëndrueshme. Ndërsa me rastin e klasifikimit të huamarrësit në një kategori më të dobët nga IMF-të, nuk duhet të merret parasysh performanca e qëndrueshme e huamarrësit, por duhet të respektohen kërkesat e paragrafi 2 të nenit 8 të kësaj Rregulloreje.

2. Paragrafi i mësipërm nuk i përjashton IMF-të që të riklasifikojnë ekspozimet kreditore gjatë periudhës në mes të ekzaminimeve. BQK-ja pranon se faktorët kreditorë mund të ndryshojnë me kalimin e kohës. Në fakt, BQK-ja pret që IMF-të do të ndërmarrin hapa për të përmirësuar aftësinë kreditore të ekspozimeve të klasifikuara. Në mënyrë të ngjashme, është e mundur që gjendja financiare e një huamarrësi mund të përkeqësohet në mes të ekzaminimeve. Në ato raste kur një ndryshim në faktorët kreditor, qoftë pozitiv apo negativ, në mënyrë të konsiderueshme ndryshon bazat mbi të cilat një ekspozim është klasifikuar, BQK-ja pret që IMF-të do të ndryshojnë klasifikimin dhe të aplikojnë provizionim adekuat.

3. Çdo ndryshim i klasifikimit të kredive në një kategori me të mirë nga IMF-ja, të cilët kanë qenë subjekt rishikimi nga ekzaminimi i BQK-së që përfshin periudhën ndërmjet ekzaminimeve të BQK-së, kërkohet të raportohen në baza tremujore në BQK.

Neni 17 **Ri-regjistrimi i pasurive**

1. IMF-të duhet të kenë një politikë që rregullon reregjistrimin e pasurive të shlyera më parë. Në përgjithësi, IMF-ja mund të kthejë provizionin dhe të reregjistrojë pasurinë përkatëse vetëm atëherë kur ajo mund të demonstroj ë në mënyrë të kënaqshme se kualiteti i pasurisë është përmirësuar.

2. Pasuritë e reregjistruara do të vlerësohen nga ekzaminerët e BQK-së në baza individuale dhe duhet të:

- a. Plotësojnë kriteret e përdorura në dhënien e kredive të reja në pajtim me politikat kreditore të IMF-ve;
- b. Të mos lejohen me kushte më të favorshme se sa ato që ekzistojnë për huamarrës të ngjashëm, që janë në gjendje të mirë kreditore me institucionet financiare dhe
- c. Të mos jetë subjekt i klasifikimit.

3. Nëse të gjitha kushtet e mësipërme nuk janë plotësuar, pasuria nuk do duhet të reregjistrohet.

Neni 18 **Njohja e kolateralit**

1. Kolaterali duhet të merret në konsideratë në procesin e klasifikimit. Vlera e drejtë e tregut të kolateralit dhe vlera e likuidimit të kolateralit duhet të dokumentohen nga një vlerësim aktual i bërë nga një palë kompetente. Aftësia e IMF-ve për ta përvetësuar (përdorur) dhe për ta likuiduar kolateralin brenda një periudhe të arsyeshme gjithashtu duhet të merren parasysh.

2. Shuma e klasifikuar duhet të jetë gjithmonë shuma neto e vlerës së kolateralit të pranueshëm. Kolaterali i pranueshëm definohet si:

- a. Kolateral në para të gatshme që janë subjekt i ekzekutimit të marrëveshjes së kolateralit në mënyrë valide;
3. Llojet e tjera të kolateralit nuk duhet të zbriten nga shuma e ekspozimit për qëllim të klasifikimit. Megjithatë, ky kolateral, gjendja e tij, qasja dhe vlera, nëse zbatohen realisht, mund të jenë faktorë në përcaktimin e ashpërsisë së klasifikimit të ekspozimit.

KAPITULLI IV DISPOZITAT PËRFUNDIMTARE

Neni 19 Raportimi në BQK

IMF-të do të raportojnë në BQK klasifikimin e kredive dhe të pasurive të tjera të cilat prodhojnë rrezik kreditor, si dhe krijimin e rezervave për provizionimet e humbjeve nga kreditë, në përputhje me kërkesat e përcaktuara në Rregulloren për raportimin e IMF-ve në BQK.

Neni 20 Dënimet dhe masat përmirësuese

Shkeljet e dispozitatve të kësaj rregulloreje do të jenë objekt i masave përmirësuese dhe dënimeve të parashikuara në nenet 105 dhe 106 të Ligjit nr.04/L-093.

Neni 21 Hyrja në fuqi

Kjo Rregullore hyn në fuqi 15 ditë pasi të jetë aprovuar nga Bordi i BQK-së

Kryetari i Bordit të Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës

Mejdi Bektashi